

Ettepaneku esitaja ja tehtud märkus või ettepanek	Tehtud ettepaneku arvestamine või arvestamata jätmise põhjendus
<p>MTÜ Kodanikupalga Ümarlaud Eestis</p> <p>Pensioniea tõstmine ei ole toimiv vastus tööelise elanikkonna osatähtsuse vähenemisele olukorras, kus tehnoloogia areng vähendab töökohti ning samas puudub mehhanism, mis tagaks inimesele enne pensioniea saabumist elementaarset toimetulekut võimaldava sissetuleku.</p> <p>Alles siis, kui selline mehhanism on loodud (mis tähendab kompleksset sotsiaalkaitse- ja maksureformi), võib pensioniea alguse tõsta kasvõi otsekohe 70. eluaastani või ükskõik mis vanusesse ilma et see lisaprobleeme tekitaks.</p> <p>Seetõttu teen ettepaneku panna pensioniea tõstmine praegu ootele ning arutada seda millalgi hiljem kogu sotsiaalkaitse võimaliku reformi kontekstis. Ei tundu otstarbekas tõstatada teemat enne kui on välja töötanud ettepanekud elatusmiinimumi arvutamise meetodika uuendamiseks ning neid esitletud.</p> <p>Mõistan, et pensioniea tõstmise plaani taga on üldlevinud populaarne usk, nagu suurendaks pensioniea tõstmine tööhõivet ja vähendaks survet riigieelarvele. Olukorras, kus vajadus elavtööjõu järele niigi väheneb tööde automatiseerimise tõttu, oleks mõistlik see usk kõrvale heita. Pensionäride arvu vähenemisega vähenevad kulud küll pensionile, kuid suurenedavad võib-olla tööturumeetmetele. Nagu tõdetakse eelnõu seletuskirjaski, näitavad analüüsid, et „vanemaealistel (55–64-aastased) on töötuks jäämisel uue töökoha leidmine tunduvalt raskem kui noorematel töötajatel. Vanemaealiste töötuse määr on küll madalam üldisest töötuse määrast, kuid teisalt on nende töötöötused pikaajalisemad või langetakse üldse tööturult välja.“</p> <p>Katsetele maandada sedasorti riske üksikisikule suunatud meetmetega (töövõime jätkusuutlikkuse tagamine, täiend- ja ümberõppe soodustamine, koondamistele reageerimine jne) ei taga miski loodetud tulemusi. Täiend- ja ümberõppe võib küll anda positiivse sisendi inimese konkurentsivõime suurenemiseks tööturul, kuid see</p>	<p>Arvamust ei ole võimalik arvestada.</p> <p>Vanaduspensioniga ja selle arvutamise valem ei ole määrusandja pädevuses. Vanaduspensioniea tõus, selle meetodika ning vastavad üleminekusätted on kehtestatud riikliku pensionikindlustuse seadusega. Käesoleva eelnõuga rakendatakse üksnes seaduses sätestatud valemit ning määratakse sellest tulenev konkreetne vanaduspensioniea suurus 2028. aastal.</p> <p>Määrus ei saa muuta seadusest tulenevaid põhimõtteid ega peatada pensioniea kujunemise mehhanismi. Samuti ei ole võimalik määruse tasandil käsitleda laiapõhjalisi sotsiaalkaitse- ja maksupoliitika reforme, universaalse sissetuleku mehhanismide loomist ega tööpoliitika strateegilisi muudatusi. Nimetatud ettepanekud eeldavad seadusandlikku otsustust ja eraldi poliitikakujundamise protsessi, mis jäävad väljapoole käesoleva eelnõu eesmärki ja reguleerimisala.</p>

ei loo töökohti juurde, ei taga töökoha saamist ega kaota värbajate eelarvamusi kõrge ea suhtes.

Tööandjaid ei saa ka sundida looma töökohti, mida nad ei vaja. See oleks võimalik vaid erasektori ettevõtlusvabaduse olulise piiramise läbi ja/või avalikus sektoris käsukorras kunstlikke töökohti luues, teisisõnu sisuliselt sotsialismi kasutades. Samuti pole võimalik ega ka sobilik sundida tööandjaid rakendama üht-või teistsugust värbamispoliitikat, mis antud juhul eelistaks kahe võrdväärse töötajakandidaadi puhul vanemaealist. Pealegi osutuksid sellise värbamispoliitika tagajärjel tööturult tõrjutuks nooremaealised.

Ainuke võimalus probleemilt leevendada pensioniea tõstmise abil koormust sotsiaalkaitse süsteemile on kehtestada enne seda nullbürookraatiaga mehhanism, mis tagab vähemalt igale kodanikule ilma tingimusteta, muudest sissetulekutest sõltumatu sotsiaalkultuurilise elatusmiinimumi tasemel sissetuleku, et katta hädavajalikke kulutusi väärikaks eksistentsiks ning aktiivse liikmena ühiskonnaelus osalemiseks.

Sellise sissetuleku suurus täiskasvanu jaoks on praeguseks veel ametlikult defineerimata. Loodetavasti sünnib see elatusmiinimumi meetoodika uuendamise tulemusel, mis teadaolevalt on Sotsiaalministeeriumis koostöös Statistikaametiga praegu käsil. Samas on meil olemas kaks varianti ühe lapse ülalpidamiskuludest, mis töötati välja Tartu Ülikooli uuringus „Lapse vajaduspõhine miinimumelatis“ (2019-2020). Väiksem (tollase seisuga 343 €) toetus ühe lapse standardeelarvele. Tänavu oleks see pärast indekseerimisi 493 € kuus (ümardatud väärtus). Suurem (388 €) tugines tegelikult tehtud keskmistele kulutustele. Sellel põhineb praeguses elatisraha süsteemis kasutatav ülalpidamiskulude summa, hetkel 564,62 € kuus. Üksiku täiskasvanu jaoks ei ole sellistes suurustes kuusissetulek küll rahuldav ning toimetulek sellega on keeruline, kuid ei tundu samas ka ilmvõimatu.

Kindlasti kujutab ka sellise mehhanismi kasutuselevõtt endast survet riigieelarvele ning eeldab tõenäoliselt ebapopulaarseid otsuseid, eelkõige üksikisikute maksude osas. Kuid üksikisikute keskmine tegelik maksukoormus ei pruugi tõustagi või tõuseb mõne üksiku protsendipunkti võrra. Maksutõusu mõju „nullib“ ära seesama riigi poolt igaühele võrdselt tagatud baassissetulek, nimetagem seda siis kodanikupalgaks või kuidagi teisti. MTÜ Kodanikupalga Ümarlaud Eestis praeguste arvutuste kohaselt nõuaks eeltoodud suurustes tagatud sissetulek 2025. aastal orienteeruvalt 26% kuni 33% suurust täiendavat solidaarsusmaksu kogu

maksustatavalt tulult või tulumaksumäära 42% kuni 48% samuti kogu tulult (riigilt saadav 493 või 564,62 eurot on niikuinii maksuvaba). Vt <https://kodanikupalk.ee/kalkulaator> NB! Varasemate aastate arvutused annavad täpsemaid tulemusi, kuna alusandmed toetuvad mitte prognoosidele, vaid aruandlusele.

Kui riik maksab igaühele 564,62 € kuus ja seda toetab 48% tulumaks, siis brutotulu 1176,29 € kuus on sisuliselt maksuvaba, sest netotulu jääb samaks (riigile makstav tulumaks ja riigilt saadav rahasumma on võrdsed). „Lennukilt külvatava“ raha ja maksude koostoime tulemuseks on automaatne vajaduspõhisus. Näide: kui riik maksab perekonnale ühe euro võrra rohkem kui perekond riigile tulumaksu, siis ongi riigi tegelik toetus sellele perele 1 euro.

Iga ca 150-200 miljoni euro suurune täiendav kulukärbe / lisaraha vähendab maksuvajadust 1 protsendipunkti võrra. Sõltuvalt rakendamise mudelist on üksikisikute tasandil „võitjate ja kaotajate piiril“ ca 1740-2240 eurose brutopalgaga saajad.

Sellisel majandusliku päästevesti rolli etendaval mehhanismil on teisigi eeldatavaid mõjusid, nagu majanduslike takistuste (eelkõige toimetulekuriskid) kõrvaldamine perede lapsesaamissoovide täitmise teelt ja seega sündimuse suurenemine, võimalus lihtsustada sotsiaalkaitset ja kärpida oluliselt kulutusi Töötukassa funktsioneerimiseks, samuti esmavajalikke tooteid ja teenuseid pakkuvate sektorite tulubaasi (tarbijad ja nende ostuvõime) stabiilsus ja prognoositavus.

Tööturu ja pensionisüsteemi kontekstis on aga esmatähtis üksikisiku ja tema perekonna majanduslik turvalisus. Kasutades siinkohal nimetust „kodanikupalk“ - kui inimene osutub tööturult tõrjutuks, jääb ta sellise mehhanismi kehtides ilma küll töötasust, kuid mitte riigilt saadud kodanikupalgast. Kui leiab töö, siis tööandjalt saadav tasu üksnes lisandub kodanikupalgale, mis tähendab, et väikegi töine sissetulek suurendab kogu netosissetulekut igal juhul ja inimene ei ole seega vaesuselöksus. Kui saabub pensioniiga, siis on kaks põhivarianti – kas lisandub kodanikupalgale väljateenitud pension ilma praeguse baasosata või tõstetakse pensioni baasosa võrdseks kodanikupalgaga (või uuendatud kujul elatusmiinimumiga).

<p>Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Täiendada seletuskirja 2028.aasta töövõimetoetuse kulude prognoosiga.</p>	<p>Seletuskirja on täiendatud. Töötukassa andmetel, arvestades töövõimetoetuse saajate arvu suurenemist ning töövõimetoetuse keskmise makse suurust, prognoositakse töövõimetoetuse kulude kasvu 2028. aastal pensioniea tõusust tulenevalt ligikaudu 3,9 miljonit eurot.</p>
-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------